

האם תל-אביב עיר עברית?

כאשר מטיילים היום במרכזי קניות ובקניונים, קשה למצוא מילים בשפה העברית. שמות החנויות, השלטים ואפילו ההודעות על הנחות ומבצעים כתובים בשפות זרות (לא עברית), בעיקר באנגלית. כבר בשנת 1992 החליטו בעיריית תל-אביב על חוק עירוני. לפי החוק בעלי החנויות והעסקים חייבים לכתוב את השלטים והמודעות בעברית, או לפחות לכתוב אותם בשתי שפות – שאחת מהן היא עברית. אבל עד היום לא עשו דבר בנושא: פקחי-העירייה ("שוטרים") לא מזהירים ולא נותנים קנס (עונש – לשלם כסף) לבעלי חנויות או לבעלי עסקים שִמפרסמים שלטים בשפה זרה. ישראלים רבים מתנגדים (נִגְד) למצב הזה. לאחרונה שלחה קבוצה של אנשי אקדמיה ומשוררים מכתב תלונה לראש עיריית תל-אביב. במכתב הם כותבים: "תל-אביב היא העיר העברית הראשונה. העיר הזאת היא מרכז התרבות והבילוי של ישראל, ולא ייתכן (אי אפשר), שֶהיא נראית כך. צריך להחליט, האם תל-אביב תמשיך להיות עיר עברית, או שהיא תהיה עוד עיר כמו אלפי ערים אחרות בעולם. חייבים להפעיל את החוק העירוני ולשמור עליו". פרופסור שביט, חברה בקבוצה, אומרת: "אנחנו צריכים ללמוד ממדינות דמוקרטיות אחרות שבהן יש חוקים לשמירת השפה והתרבות, ומתקיימות בהן גם פעולות חינוכיות בנושא הזה. לדעתי, דמוקרטיה צריכה להגן (לשמור) על החלשים, והיום העברית חלשה וצריכה הגנה בגלל האינטרנט, המחשבים והטלוויזיה. אם לא נפעל (נעשה) מִיָד, השפה העברית בסכנה". המשורר אהוד מנור אומר, שהוא מעדיף להיכנס לחנויות בעלות שמות עבריים, אבל לדעתו, אין סיכוי לשנות את המצב, כי אופנה (מוֹדָה) חזקה יותר מתרבות...

ההיסטוריה של "אגד"

"אגד" היא חברת הנסיעות הגדולה והוותיקה בישראל. בחברת "אגד" יש היום 3,332 אוטובוסים מודרניים. האוטובוסים מגיעים כמעט לכל מקום בארץ, ונוסעים בהם מיליון אנשים ביום. ההיסטוריה של "אגד" התחילה בשנת 1918 - אחרי מלחמת העולם הראשונה. צעירים יהודיים בארץ-ישראל קנו משאיות (מכוניות גדולות) מִהצבא האנגלי, שֶהיה אז בארץ. הם שמו בתוך המשאיות כיסאות, ואנשים שילמו להם כסף כדי לנסוע ממקום למקום. בשנים האלה היה קשה מאוד לנסוע בארץ: לא היו כבישים טובים ומסודרים, והיו הרבה סכנות בדרכים. הנהגים הצעירים הבינו, שֶכדאי להם לעבוד ביחד ולעזור זה לזה, ולכן הם הקימו 4 חברות-נסיעה באזורים שונים. בשנת 1933 הם החליטו להקים חֵבֶרֶת-נסיעות אחת, והמשורר חיים-נחמן ביאליק קרא לחברה החדשה "אָגָד". ההיסטוריה של "אגד" קשורה בהיסטוריה של מדינת ישראל. הנהגים של "אגד" נסעו גם בזמנים קשים למקומות רחוקים ומסוכנים: במלחמת העצמאות (1948) השתמשו באוטובוסים של "אגד" כדי להגיע לירושלים, ולהביא לאנשים אוכל ושתייה. גם במלחמות אחרות - במלחמת "סיני" (1956), במלחמת "ששת הימים" (1967) ובמלחמת "יום הכיפורים" (1973) - נסעו החיילים באוטובוסים של "אגד" לצבא. לפני מספר שנים בנתה "אגד" "מוזיאון אוטובוסים" בחולון. במוזיאון אפשר לראות את האוטובוסים הראשונים, ש"מספרים" את ההיסטוריה של המדינה של "אגד" ושל התחבורה הציבורית בארץ.

ההיסטוריה היהודית של צפת

העיר צפת נמצאת על הר גבוה בגליל העליון. השם שלה הוא "צפת", כי היא "צופה" (מסתכלת) ממקום גבוה על כל האזור. צפת היא אחת מארבע הערים הקדושות בארץ ישראל: ירושלים, חברון, טבריה וצפת. יש בעיר בתי-כנסת עתיקים, נוף נהדר ומזג אוויר מצוין.

ההיסטוריה היהודית של צפת מתחילה לפני 2,000 שנים בערך. במשך כל השנים גרו בעיר קבוצות קטנות של יהודים. בשנת 1516 הגיעה לצפת קבוצה גדולה של יהודים מספרד ומפורטוגל. צפת הייתה אז מרכז של לימוד תורה: רבנים חשובים גרו בה, למשל: רבי שלמה אלקבץ, רבי יוסף קארו, האר"י הקדוש, ועוד. בשנת 1837 הייתה רעידת אדמה חזקה (האדמה זזה) בצפת. המצב בעיר היה קשה: בתים נהרסו (נפלו), הרבה מאוד יהודים מתו, ולא היה אוכל. הרבה יהודים עזבו את העיר, ועברו לגור במקומות אחרים. אחרי 50 שנה בערך הגיעו לעיר יהודים מרומניה ומרוסיה, והתחילו לבנות אותה מחדש (עוד פעם). בזמן מלחמת העולם הראשונה (1914 – 1918) שוב היה מצב קשה, ובעיר נשארו מעט מאוד יהודים.

לאחר מלחמת העצמאות (1948), העיר צפת גדלה ובנו בה שכונות חדשות. היום צפת היא עיר של תיירות. תיירים רבים מגיעים אליה מהארץ ומהעולם. יש בה בתי-מלון, מסעדות ובתי קפה. בכל שנה בקיץ מתקיים בעיר "פסטיבל הכליזמרים – למוסיקה יהודית". מוסיקאים רבים מנגנים ושרים במרכז העיר, ברחובות הצרים ועל גגות הבתים העתיקים.

לאסוף בולים

אנשים רבים שאוספים בולים, מוכנים לנסוע למקומות רחוקים בעולם כדי לבקר בתערוכות-בולים במוזיאונים. לפעמים הם גם מוכנים לשלם מחיר גבוה כדי לקנות בול מיוחד. מיכאל קוגן מתל-אביב מספר: "הבולים לימדו אותי דברים רבים. אני התחלתי לאסוף בולים בגיל 6. היו לי שכנים, שהגיעו מברזיל. הם קיבלו מכתבים מהמשפחה שנשארה שם, ואת הבולים הם נתנו לי. כך התחלתי להכיר את העולם, ללמוד אותיות של שפות אחרות ולשמוע על מדינות רחוקות". בתל-אביב התקיימה בחודש האחרון תערוכת בולים גדולה. שם הציגו (הראו) את הבולים לפי נושאים, למשל: פרחים, בעלי-חיים, קולנוע ועוד. ליד כל אוסף (קבוצת בולים) היה כתוב הסבר על הבולים, על ההיסטוריה שלהם ועל הקשר שלהם לנושא.

מחיר של בול יכול להגיע למיליוני דולרים, אם הוא נדיר או יחיד בעולם. גם בולים שיש בהם טעות יכולים להיות יקרים מאוד. סיפור ההיסטוריה של הבול חשוב, כמעט כמו הבול עצמו. ככל שהסיפור מעניין יותר ויש בו פרטים מיוחדים, כך עולה מחיר הבול. מקרה מעניין קרה במדינה קטנה בדרום-אמריקה. בשנת 1856 יצא בול במחיר של סנט אחד בלבד. באחד הימים לא נשארו בולים בדואר, ומנהל הדואר צייר בעצמו שני בולים וחתם עליהם. בשנת 1922 מכרו את אחד הבולים ב-7,500 דולר לאספן בולים בשם ארתור הינד. אחרי שנים מצאו את הבול השני. ארתור הינד קנה את הבול, קרע אותו, וזרק אותו. כך נשאר הבול הזה היחיד בעולם, והמחיר שלו עלה ועלה עד שהגיע למיליון דולר...

השופר

בראש השנה וביום הכיפורים תוקעים בשופר בבתי-הכנסת. השופר הוא הסמל החשוב ביותר של החגים האלה. השופר עשוי בדרך-כלל, מְקָרָן של אייל (בעל-חיים שיש לו קרניים), והוא בעל קול חזק. תפקידו העיקרי של השופר הוא לעורר את האנשים, ולהזכיר להם להתנהג בכבוד זה לזה, במיוחד לקראת (לפני) ראש השנה – "יום הדין והמשפט". לפי המסורת היהודית נקבע ביום הזה, מי יחיה ומי ימות, מי יהיה בריא ומי יהיה חולה, ולמי יהיו חיים טובים. בעבר היו לשופר שימושים שונים: השתמשו בו, כדי להודיע על מלחמה. השתמשו בו גם, כשרצו להמליך מֶלֶךְ חדש. עד היום השופר משמש ככלי מוזיקלי בתזמורות ובטקסים לאומיים. לכל עֵדָה (קבוצה) בישראל יש מסורת של צורת השופר, אורכו והצליל (קול) שלו. יהודים שבאו מספרד תוקעים בשופר שטוּחַ ויָשָׁר בעל צליל נמוך. בעבר אסור היה ליהודי-ספרד לתקוע בשופר, לכן לא הייתה להם ברירה, אלא להסתיר (להחביא) אותו בבגדיהם. זו הסיבה לצורה הישרה של השופר ולקולו הנמוך. יהודי-פולין נוהגים לתקוע בשופר דומה בצורתו לזה של יהודי-ספרד, אולם הצליל שלו בכיני (כאילו בוכה) וחלש. ההסבר לכך הוא, שבעבר נהגו הפולנים לתקוע בשופרות לפני צאתם למלחמה, וכשהיהודים תקעו בשופר נבהלו השכנים, כי חשבו שפרצה מלחמה. כדי לא להכעיס אותם הנמיכו את צליל השופר. יהודי תימן נוהגים לתקוע בשופר ארוך ומסולסל (לא ישר). הם נוהגים גם לקשט את השופר באבנים יפות ומיוחדות. היום, מייבאים לישראל את הקרניים ממקומות שונים בעולם, ומכינים את השופר לפי הצליל והצורה המבוקשים.

אפרים קישון – עיתונאי וסופר

אפרים קישון הוא עיתונאי וסופר ישראלי שכותר בְּהוֹמוֹר. הוא מפורסם מאוד בעולם, ואת הספרים שלו תִּרְגְּמוּ לשפות רבות. קישון השפיע על השפה העברית ועל התרבות הישראלית. אפרים קישון נולד בשנת 1924 בהונגריה, ושמו היה פֶּרְנָץ הוֹפּמָן. במלחמת העולם השנייה, בשנת 1944 הִנָּאֲצִים הכניסו אותו לִמְחֶנֶה-ריכוז בהונגריה. היה לו מזל, והוא הצליח לברוח (לְצֵאת) משם. אחרי המלחמה הוא התחיל לכתוב בעיתונים הונגריים מאמרים הוֹמֹרִיסְטִיִּים (מצחיקים), וחתם בשם - פרנץ קישהוֹנט. בשנת 1949, הוא עלה לישראל. פקיד הסוכנות שינה (החליף) את השם שלו לאפרים קישון, וכתב את השם הזה בתעודת-הזהות שלו. קישון למד עברית באולפן, וגם למד בעל-פה מילון עברי. אחרי זמן קצר הוא התחיל לכתוב סיפורים בעברית על החיים בארץ, על אנשים פשוטים, על הפקידים, על הפוליטיקאים ועל הביורוקרטיה. הוא אפילו המציא (כתב) מילים חדשות בעברית. במשך 30 שנים אפרים קישון כתב מאמרים הוֹמֹרִיסְטִיִּים בעיתונים ישראליים. עד היום הוא כותב סיפורים, מחזות (הצגות) וסרטים. הסרט המפורסם ביותר שלו הוא "סְאֵלַח שְׁבֵתִי" – סרט מצחיק שמספר על הבעיות של עולים חדשים בשנים הראשונות של מדינת ישראל. אפרים קישון קיבל פרסים רבים בכל העולם. בארץ הוא קיבל את "פרס ישראל" בשנת 2002.

ייצור חשמל באמצעות השמש

כבר שנים רבות יש כוונה לייצר בישראל אנרגיה חשמלית באמצעות חום השמש. לפני מספר חודשים הוחלט להתחיל בתכנון ובבנייה של תחנת-חשמל סולרית - תחנה הפועלת באמצעות חום השמש. בשלב הראשון תיבנה תחנת החשמל החדשה כ-20% מכמות האנרגיה של מדינת ישראל. בתחנה יהיו שורות ארוכות של מראות (ראי), שיקלטו את קרני השמש, ויחממו מערכות של מים. המים יתחממו, יתחמו, ויפעילו טורבינות של חשמל באמצעות האנרגיה של החום.

בשנתיים האחרונות פעלה ועדה ממשלתית מיוחדת לבחירת מקום התחנה. חברי הוועדה בדקו מקומות אחדים בנגב, והחליטו להקים את תחנת-החשמל כ-40 ק"מ מדרום לבאר-שבע. במקום הזה יש שמש רוב השנה, ובנוסף לכך, באזור הזה עובר קו חשמל, שאפשר להשתמש בו. אזור אחר שנבדק הוא ים-המלח, אולם המקום לא התאים, מכיוון שבאזור יש סכנה לרעידות אדמה.

רוב המומחים תומכים ברעיון בניית התחנה, אולם יש המתנגדים לו. מומחים מחברת החשמל טוענים, שמבחינה כלכלית החשמל הזה יהיה יקר מאוד ולא כדאי. לעומת זאת, טוענים מדענים לאיכות הסביבה (אקולוגים), שתחנה כזאת תחסוך בעתיד הוצאות כספיות על בריאות והוצאות על נזקים לטבע ולסביבה. לתחנה יש גם יתרונות של תעסוקה: בתהליך הבנייה יעבדו במקום 700 עובדים, ואחר כך, כאשר התחנה תתחיל לפעול, יעבדו שם כ-30 עובדים. מומחים טוענים, שאפשר גם להגדיל בקלות את שטח התחנה ל-500 אלף דונם, כך שבעתיד הרחוק אפשר יהיה לייצר כ-80% מהאנרגיה שדרושה למדינת ישראל.